

Мариніна С.В., кандидат економічних наук,
учений секретар Науково-дослідного економічного інституту
Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

СУТНІСТЬ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОРМ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. Проведено аналіз наукових розробок щодо форм реалізації інтеграційних процесів. Доведено, що регіональні інтеграційні процеси стали найбільш впливовим чинником розвитку світогосподарської динаміки і об'єктивним процесом встановлення стійких економічних зв'язків та поділу праці національних господарств, як близьких за рівнем економічного розвитку, так і тих, що мають суттєві відмінності у своєму розвитку. Визначено, що механізм інтеграційних процесів має свою специфіку, яка визначає наявність принципово різних моделей регіональної інтеграції та напрямів інтеграційної політики. Виокремлено, що ключовими умовами інтеграції є рівень розвитку країни, її ресурсні та технологічні потенціали, ступінь зрілості ринкових відносин, масштаби та перспективи економічних взаємозв'язків країн, інфраструктурна сумісність. Обґрунтовано особливості регіональної інтеграції, яка характеризується конкретними формами, що визначають глибину інтеграції і вирізняються за своєю суттю та певними обмеженнями.

Ключові слова: регіональні інтеграційні процеси, міжнародна економічна інтеграція, інтеграційні угруповання, міжнародні економічні відносини, національні економіки.

Постановка проблеми. Важливою особливістю сучасного етапу розвитку світового господарства є поширення та поглиблення інтеграційних процесів, що впливають на якісні й кількісні ознаки розвитку всіх форм міжнародних економічних відносин.

Посилення економічної взаємозалежності національних економік на двосторонньому, субрегіональному, регіональному та міжрегіональному рівнях стало вимогою сучасних міжнародних економічних відносин. Конкретні форми економічної взаємодії залежать від господарського розвитку країн-учасниць, а їх особливості відповідно впливають на характер і рушійні сили інтеграції.

Актуальність зазначених проблем зумовила вибір теми дослідження, його мету, завдання та змістовну спрямованість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження інтеграційних процесів здійснювали зарубіжні науковці Б. Баласа [7], Ю. Борко [14], О. Буторіна, Дж. Вайнер, П. Петрі [13], Ф. Рут [10], М. Сторпер, Ю. Шишков [12].

Істотний внесок у дослідження розвитку міжнародної інтеграції внесено такими українськими вченими, як О. Білорус [5], В. Будкін, І. Бураковський [8], Д. Лук'яненко [9], Ю. Пахомов [1], В. Сіденко [6], А. Філіпенко [3].

Незважаючи на значну кількість публікацій з означеної проблематики, розвиток форм і напрямів інтеграційних процесів вимагає продовження дослідження їхнього впливу на розвиток світогосподарських зв'язків.

Мета статті – визначення особливостей, сутності та обмеження форм міжнародної економічної інтеграції, встановлення причин активізації регіональних інтеграційних об'єднань як домінуючої характеристики сучасної світової економіки.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі світового розвитку національні економіки взаємодіють через міжнародні економічні відносини, вони є головною та найбільш масштабною динамічною складовою міжнародних відносин, в їх основі лежить

міжнародний поділ праці.

Формування міжнародного поділу праці та рівень залучення до нього окремих держав або їх груп залежить від впливу чинників: природно-географічного, соціально-економічного та науково-технологічного процесу. Певний вплив справляють політичні фактори: ступінь розвитку державного суверенітету, міжнародні економічні позиції, співвідношення політичних сил у країні, характер і ступінь впливу державних інститутів на економічні процеси [1].

Основною причиною інтеграції є вимоги високорозвинутих продуктивних сил, які переросли межі національних господарств, але фактично ці процеси склалися так, що співвідношення політичних і економічних чинників на окремих етапах змінювалися. Розвинені країни швидше і впевненіше інтегруються в економічний простір. У країн з вищим рівнем економічного розвитку більше можливостей для інтеграції. Здатність країн до такого процесу визначається взаємодоповнюваністю.

У сучасному розумінні міжнародна економічна інтеграція – це високий рівень міжнародних економічних відносин, за якого процес господарсько-політичного об'єднання країн відбувається на основі міжнародного поділу праці та здійсненні узгодженої міжнародної торговельно-економічної політики.

До інтеграції відносять об'єктивний процес розвитку економічних зв'язків та поділу праці національних господарств, які близькі за економічним рівнем. Вона охоплює зовнішньоекономічний обмін і сферу виробництва, що веде до тісного переплетіння та створення регіональних господарських комплексів. Конкретні форми економічної взаємодії залежать від господарського розвитку країн-учасниць. Їх особливості відповідно впливають на характер і рушійні сили інтеграції.

На основі знань, які дають традиційні економічні моделі, оцінити сучасні економічні явища, процеси й тенденції у взаємозв'язку складно. Однак, це стає можливим, якщо за методологічну основу дослідження взяти виділення процесу міжнародної економічної інтеграції як ключового в розвитку світової економіки [1; 2; 3].

Відмінності між економікою групи країн та економікою окремої країни ліквідуються в процесі міжнародної економічної інтеграції і характеризуються наступним:

- у межах однієї країни товари, послуги та робоча сила переміщуються вільно;
- товари, послуги, капітал і робоча сила, які переміщуються із одного регіону країни до іншого, залишаються в межах дій системи законів однієї країни, в тому числі й тих, які регулюють економічні відносини;
- у масштабах групи країн існує кілька валют і центральних банків, які регулюють обіг грошей. У регіонах однієї країни в обігу знаходиться одна національна валюта, яка регулюється центральним банком;
- міжнародний рух товарів, послуг і робочої сили є об'єктом спеціальних міжурядових договорів та угод, положення яких не поширюється на економічні відносини, що діють усередині країн.

Зменшення цих відмінностей до їх повної ліквідації є процесом міжнародної регіональної економічної інтеграції. Вони можуть бути ліквідованими лише в результаті дій країн чи спеціальних міжнародних організацій. Міжнародною економічною інтеграцією можна назвати лише те господарське об'єднання, яке здійснюється політично самостійними державами та носить добровільний характер [4].

Сучасна міжнародна економічна інтеграція відбувається під впливом низки факторів світового розвитку, серед яких найсуттєвішими є глобалізація і регіоналізація, які не виключають, а доповнюють одна одну. На регіональному рівні конкретизуються, організаційно впорядковуються, моделюються інтеграційні процеси, які на глобальному рівні носять узагальнений характер. Розширюючись, регіональні організації відпрацьовують механізм економічного співробітництва, який стає надбанням світової спільноти на глобальному рівні.

Інтеграція відрізняється від інших світогосподарських процесів і являє собою: міждержавне регулювання економічної взаємозалежності та господарського комплексу, орієнтованого на потребу регіону в цілому; процес, що звільняє від національних бар'єрів рух капіталів, товарів,

послуг, робочої сили; створення єдиного внутрішнього ринку; зростання продуктивності праці та рівня життя в країнах угруповання [5].

Важливим напрямом формування теорії інтеграції є дослідження її стадії розвитку. На переконання В. Сіденка [6], найбільший внесок у цьому аспекті зробила класична праця з теорії міжнародної інтеграції Б. Баласа [7], яка стала базовою для українських дослідників. За його схемою, інтеграція має такі стадії розвитку: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, повна інтеграція.

Реальна практика розвитку інтеграційних процесів у світі розвинула цю схему. За ствердженням В. Сіденка, І. Бураковського, Д. Лук'яненка, до початкової форми інтеграції відносять преференційну торговельну угоду (зона преференційної торгівлі), в рамках якої встановлюється відносно нижчі, ніж стосовно третіх країн, тарифні або нетарифні бар'єри у відносинах з країнами-членами регіонального угруповання. Ця форма інтеграції разом із зоною вільної торгівлі та митним союзом об'єднується в один тип торговельної зони, а спільний ринок, економічний союз і політичний союз утворюють інший тип – виробничої інтеграції [6; 8; 9].

Окремі дослідники (Ф. Рут, А. Філіпенко, Ю. Шишков) виокремлюють стадії «промислової зони вільної торгівлі» та «повної зони вільної торгівлі», замість концепції «економічного союзу» застосовуються «економічний і валютний союз», у рамках концепції якого ці дві сторони інтеграції розвиваються паралельно [10; 11; 12]. З кінця 1980-х років впроваджується повний – «єдиний ринок», або «європейський внутрішній ринок», який характеризується вищою стадією об'єднання ринків, що створює передумови для формування економічного (та валютного) союзу [6].

Сучасні уявлення про розвиток інтеграційних процесів та досвід, накопичений практикою розвитку інтеграційних угруповань і, передусім, Європейського економічного співтовариства (згодом Європейського Союзу), визначає, що розуміння окремих стадій інтеграційних процесів вищезазначеними дослідниками є логічним та обґрунтованим ними поняттям сутності процесу інтеграції.

Введення замість концепції «економічного союзу» термінології «економічний і валютний союз» є логічним поясненням вищої форми економічної інтеграції. Економічний і валютний союз, будучи взаємодоповнювальними та невіддільними частинами єдиного процесу, являють собою сукупність паралельних заходів, головною метою яких є створення єдиного економічного, валютного, інформаційного й правового простору інтеграційного угруповання, що передбачає координацію економічної політики країн-учасниць з боку наднаціональних інституцій з метою зближення рівня їх соціально-економічного розвитку, встановлення фіскального курсу валют країн-учасниць, перехід до єдиної валютної політики.

На рівні національних економік інтеграція розвивається на основі формування економічних об'єднань країн з тим чи іншим ступенем узгодження їх національних політик.

Найпростішою формою економічної інтеграції є зона преференційної торгівлі. Це зона з пільговим торговельним режимом, коли дві або кілька країн зменшують взаємні тарифи з імпорту товарів, зберігаючи рівень їх у торгівлі з іншими країнами.

У зоні вільної торгівлі діє особливий торговельний режим для країн-учасниць за рахунок усунення внутрішніх тарифів при їх збереженні в торгівлі з іншими країнами.

Митний союз – угода двох або кількох країн, що передбачає усунення внутрішніх тарифів та встановлення спільного зовнішнього тарифу.

Спільний ринок забезпечує не тільки вільний рух товарів та послуг, а також капіталів і громадян. Тобто, починається інтеграція безпосередньо у сфері виробництва.

Найвищим рівнем та відповідно найскладнішою формою економічної інтеграції вважається економічний союз, який вимагає не лише інтеграції у сфері зовнішньоторговельної і виробничої діяльності, а також інтеграції економічної політики. В країнах-учасницях функціонує єдина грошова одиниця.

На основі економічних створюються політичні союзи, де забезпечується політична інтеграція.

На думку автора, торговельну інтеграцію країн можна схарактеризувати наступними конкретними формами (зона економічного росту, зона преференційної торгівлі, промислова зона вільної торгівлі, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, політичний союз), що визначають глибину регіональної інтеграції та вирізняються за своєю суттю й певними обмеженнями (табл. 1).

Таблиця 1

Особливості, сутність та обмеження форм міжнародної економічної інтеграції

Форми міжнародної економічної інтеграції	Особливості форм міжнародної економічної інтеграції	Сутність форм міжнародної економічної інтеграції	Обмеження форм міжнародної економічної інтеграції
Зона економічного росту	Транснаціональний розвиток географічно близьких регіонів на основі спільного використання факторів виробництва. Підвищення рівня розвитку менш розвинутих регіонів	Ранній напрям поглиблення інтернаціоналізації економічного розвитку. Нова форма економічної співпраці на основі високого рівня взаємозалежності та взаємодоповнюваності	За участю тільки географічно близьких регіонів кількох країн
Зона преференційної торгівлі	Встановлюються відносно нижчі тарифи або нетарифні бар'єри у відносинах з країнами-членами угруповання. Збереження національних тарифів відносно третіх країн	Найнижчий рівень економічної інтеграції. Всі учасники самостійно визначають засади та механізми національної зовнішньоторговельної політики	Ризик непогодження іншими країнами-учасницями при самостійному визначенні кожною країною національної зовнішньоторговельної політики
Промислова зона вільної торгівлі	Скасування тарифів і квот та тарифів між учасниками. Сприяння розвитку торгівлі промисловими товарами	Учасники інтеграційних процесів отримують позитивний ефект для розвитку промислового виробництва	Підвищення торгівлі тільки промисловими товарами
Зона вільної торгівлі	Особливий торговельний режим для країн-учасниць за рахунок усунення внутрішніх тарифів при забезпеченні їх в торгівлі з іншими країнами. Свобода руху товарів і послуг між країнами	Принцип зони вільної торгівлі застосовується як до всіх, так і до певного класу товарів та послуг	Ризик втрати взаємовигідної торгівлі між сировинно- та технологічно орієнтованими країнами угруповання
Митний союз	Спільний внутрішній тариф. Встановлення спільного зовнішнього тарифу	Зручність для третіх країн при торгівлі з різними країнами-учасницями, через спільний зовнішній тариф	Спільний зовнішній тариф для третіх країн може бути не вигідний для окремих країн-інтегрантів
Спільний ринок	Вільний рух товарів і послуг, капіталів та громадян	Інтеграція безпосередньо у сфері виробництва, співпраця у грошовій, податковій політиці та політиці зайнятості	Можливий вплив робочої сили, інтелектуальна міграція, що не вигідно для менш розвинутих країн угруповання
Економічний союз	Гармонізація внутрішньої та зовнішньої економічної політики	У країнах інтегрантах функціонує єдина грошова одиниця. Процес пов'язаний не тільки з економічними, але й соціальними параметрами	В умовах погіршення економічної кон'юнктури криза може виникати у всіх країнах-учасницях
Політичний союз	Поряд із економічною забезпечується і політична інтеграція. Повна інтеграція	Наднаціональний рівень управління	Втрата країнами-учасницями часткового суверенітету

Джерело: складено автором за [1; 10; 11; 12].

Процеси формування економічних інтеграційних угруповань мають чітко виражену регіональну специфіку. При створенні інтеграційного угруповання необхідні певні політико-правові, економічні, соціально-культурні та інфраструктурні умови. Для політико-правових умов принциповим значенням є сумісність політичних устроїв та основного законодавства країн, що інтегруються. До ключових економічних умов інтеграції відносять такі критерії: рівень розвитку країни, її ресурсні та технологічні потенціали; ступінь зрілості ринкових відносин, зокрема національних ринків товарів, капіталу і праці; масштаби й перспективи економічних взаємозв'язків країн; інфраструктурна та соціально-культурна сумісність.

Найбільші масштаби, глибина та динаміка характерні інтеграції країн у рамках Європейського Союзу. Розвиток Північно-Американських інтеграційних процесів базується на економічній основі та тісній взаємодії національних економік. Країни Латинської Америки першими з країн, що розвиваються, пішли шляхом регіональної інтеграції, де активно формуються і розвиваються великі та малі регіональні й субрегіональні угруповання [1].

Успіх економічного розвитку азійських країн становить науковий і практичний інтерес, оскільки невідповідним є досягнення різних національних економік, сконцентрованих в одному регіоні. Важливим є висновок Петера А. Петрі про значущість збігів у досягненнях Східноазійських країн у трьох компонентах: стабільне навколишнє оточення, яке сприяє інвестиціям і розвитку підприємництва; потужні стимули спрямовувати ресурси й ініціативу в русла ефективної діяльності; наявність певного динамічного механізму економічного зростання для забезпечення управління надшвидким розвитком, що дає змогу синтезувати ключові причинні фактори успіху групи Східноазійських країн з урахуванням практичного досвіду не схожих національних стратегій [13].

Сучасним процесам міжнародної економічної інтеграції властиві певні особливості: динамізм процесів міжнародної економічної інтеграції в цілому, зумовлений як дією об'єктивних факторів, так і реакцією країн світу на розвиток окремих інтеграційних угруповань; нерівномірність розвитку й реалізації форм міжнародної економічної інтеграції, спричинена проявами очевидних відмінностей економічного розвитку країн і регіонів світу; розвиток поряд з інтеграційними дезінтеграційних процесів, які мають глибоке коріння в історичних, політичних та соціальних закономірностях світового розвитку [1; 4].

Розвинені інтеграційні об'єднання країн забезпечують формування економічних зв'язків, в яких переважають наднаціональні інтереси, завдяки чому відбувається поступове вирівнювання базових характеристик міжнародних ринків. Регіоналізм, посилюючи ринкову уніфікацію розвитку національних економік країн-учасниць інтеграційних угруповань, пришвидшує процес глобалізації. Особливо це виявляється в умовах, коли регіональна економічна інтеграція набуває рис континентальної.

Чинники розповсюдження регіональних інтеграційних угруповань досить різноманітні і визначаються складним переплетінням мотивацій економічного, політичного, правового, ідеологічного та культурно-цінового характеру, що робить принципово неправильним односторонній підхід до інтеграції – винятково на основі економічних або політичних чи інших міркувань. Цим визначається значний рівень специфічності в розвитку кожного окремого регіонального процесу, що необхідно враховувати при спробах формулювання загальних закономірностей розвитку регіональних інтеграційних процесів.

За останні десятиріччя мало місце не лише збільшення загального числа регіональних угруповань, але і їх прискорене розповсюдження в країнах з новими ринками та в тих, які розвиваються. З цим визначається необхідність корекції раннього уявлення, що тільки найбільш розвинені країни, які досягли високого рівня розвитку внутрішніх ринків, мають оптимальні умови для розгортання процесів міжнародної інтеграції.

Разом з тим, розташовані на величезному за територією просторі Євразійського континенту країни відрізняються за величиною, кількістю населення, економічною потужністю, культурними та конфесійними особливостями. На відміну від більш однорідної Європи, це створило додаткові перешкоди до інтеграції, яка тут не розвинулася далі зони вільної торгівлі. Частка вільної торгівлі в повному обсязі зовнішньої торгівлі, що є показником інтенсивності, значно

менша для країн-членів угруповань, аніж частка їх торгівлі з іншими країнами.

Досвід Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) та Спільного ринку держав Південної Америки (МЕРКОСУР), де в ряді країн зберігаються докапіталістичні форми економічного розвитку, свідчить, що така неоднорідність являє собою вагому перешкоду до інтеграції. Необхідно визначити, що на сьогодні не існує прикладів успішної інтеграції країн з несхожими господарськими укладами [14].

Поширеним недоліком у підходах до політики міжнародної інтеграції, є прийняття інтеграції як процедури, що протікає у сферах міжнародних відносин і виняткової компетенції держав. Реальна практика розвитку інтеграції показує, що, просуваючися до більш високих фаз взаємодії та взаємозалежності, інтеграційний процес неминуче ускладнюється по своїй структурі, організації і суб'єктивному складу.

Питання визначення ступеня сумісності країни з іншими партнерами по інтеграційному об'єднанню є одним із ключових для визначення стратегії інтеграції та форм, на які слід орієнтуватись, щоб процес інтеграції був реальним.

Висновки. В основі регіональної інтеграції закладений процес посилення взаємозалежності національних господарських систем та ринків, ріст взаємозалежності економік різних країн, розвиток і поглиблення міжнародного поділу праці. В ній проходить свідоме регулювання країнами їх взаємних економічних зв'язків, створення наднаціональних структур з управління інтеграційними процесами.

Торговельну інтеграцію доцільно характеризувати такими конкретними формами: зона економічного росту, зона преференційної торгівлі, промислова зона вільної торгівлі, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, політичний союз, що дозволить більш суттєво визначити глибину розвитку інтеграційних процесів.

Фактори зростаючого розповсюдження регіональних інтеграційних процесів визначаються складним переплетінням мотивацій економічного, політичного, правового, ідеологічного, культурного і соціально-психологічного характеру, що визначає значний рівень специфічності та неповторності в розвитку кожного окремо взятого регіонального процесу. Дану особливість необхідно враховувати при спробах зіставлення загальних закономірностей розвитку регіональних інтеграційних процесів.

Регіональні інтеграційні процеси стали найбільш впливовим чинником розвитку світогосподарської динаміки та об'єктивним процесом встановлення стійких економічних зв'язків і поділу праці національних господарств, як близьких за рівнем економічного розвитку, так і тих, що мають суттєві відмінності у своєму розвитку. У найбільш розвинутому стані інтеграційні процеси виходять за рамки компетенції урядів, механізм яких має свою специфіку, що визначає наявність принципово різних моделей регіональної інтеграції та напрямів інтеграційної політики.

Список використаної літератури

1. Пахомов Ю.М. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Ю.М. Пахомов, Д.Г. Лук'яненко, Б.В. Губський. – К.: Україна, 1997. – 237 с.
2. Мариніна С.В. Науково-технічна та інноваційна модель розвитку України як фактор інтеграції до Європейського Союзу / С.В. Мариніна // Соціально-економічні проблеми України в глобальному просторі: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 26-27 квітня 2012 р. / Міністерство освіти і науки України, Київський національний торговельно-економічний університет, Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2012. – С. 58-60.
3. Філіпенко А.С. Світова економіка: Підручник / А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, О.І. Рогач та ін. – К.: Либідь, 2007. – 636 с.
4. Цыганков П.А. Международные отношения: теории, конфликты, движения, организации: Учебное пособие / П.А. Цыганков, Г.А. Дробот, М.М. Лебедева и др. – Изд. 2-е, перedel. и доп. – М.: Альфа-М: ИНФРА-М, 2008. – 320 с.

5. Білорус О.Г. Глобальні стратегії Євросоюзу: [Монографія] / О.Г. Білорус, Ю.М. Мацейко, І.І. Вітер; за наук. ред. О.Г. Білоруса. – К.: КНЕУ, 2009. – 528 с.
6. Сіденко В.Р. Україна в процесах міжнародної інтеграції / В.Р. Сіденко. – Х.: Форт, 2003. – 280 с.
7. Balassa V. The theory of economic integration / V. Balassa. – Homewood: R.d. Irwin, 1961. – 304 p.
8. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі / І. Бураковський. – К.: Основи, 1996. – 241 с.
9. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навч. посіб. / Д.Г. Лук'яненко. – К.: КНЕУ, 2005. – 204 с.
10. Рут Ф.Р. Міжнародна торгівля та інвестиції / Ф.Р. Рут, А.С. Філіпенко / Пер. з англ. – К.: Основи, 1998. – 743 с.
11. Філіпенко А.С. Інтеграційні процеси сучасності / [А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, Ю.Л. Грінченко, М.А. Дудченко, Р.О. Заблоцька] – К.: Знання України, 2004. – 304 с.
12. Шишков Ю.В. «Общий рынок»: надежды и действительность / Ю.В. Шишков. – М.: Мысль, 1972. – 252 с.
13. Петер А. Петрі. Уроки Східної Азії / Петер А. Петрі // Проблеми економічного розвитку. – 1995. – № 1.
14. Борко Ю.А. Европейский Союз на пороге XXI века: выбор стратегии развития / Ю.А. Борко, О.В. Буторина. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 472 с.

*Marynina Svitlana, PhD in economics,
Academic Secretary of Scientific and Research Institute of Economics
of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine*

THE NATURE, PROBLEMS AND THE PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL ECONOMIC INTEGRATION FORMS

Abstract. *The analysis of scientific research for the forms of implementation of the integration process was done. It is proved that the regional integration processes have become the most influential factor of the development of world economic dynamics and the objective process for establishing the sustainable economic relations and the division of labor of national economies, as similar in terms of economic development and those that have significant differences in their development. Determined that mechanism of the integration process has its own specific, that detects the availability of fundamentally different models of regional integration and integration policy directions. Allocated that the key conditions of integration are next: the level of the country development, its resource and technological potential, maturity stage of market relations, scopes and prospects of countries economic relationships, infrastructure compatibility. The features of regional integration which are characterized by the specific forms that determined the depth of integration and differ by they nature and certain restrictions was grounded.*

Keywords: *the regional integration processes, international economic integration, integration associations, international economic relations, the national economies.*

References

1. Pakhomov Yu.M. Natsional`ni ekonomiky v global`nomu konkurentnomu seredovyschi / Yu.M. Pakhomov, D.G. Luk`yanenko, B.V. Gubs`kij. – К.: Україна, 1997. – 237 с.
2. Marynina S.V. Naukovo-tehnicna ta innovatsiyna model` rozvytku Ukraїny yak factor integratsii do Evropeys`kogo Souzu / S.V. Marynina // Sotsial`no ekonomichni problemy Ukraїny v global`nomu prostori: materially Mizhnarodnoї naukovo-praktychnoї konferentsii, m. Chernivtsi, 26-27 kvitnja 2012 r. / Ministerstvo osvity i nauky Ukraїny, Kyivs`kij national`nij torgovel`no-ekonomichnij universitet, Chernivets`kij torgovel`no ekonomichnij institut KNTEU. – Chernivtsi:

ChTEI KNTEU, 2012. – S. 58-60.

3. Filipenko A.S. Svitova ekonomika: Pidruchnyk / A.S. Filipenko, V.S. Budkin, O.I. Rogach ta in. – K.: Lybid`, 2007. – 636 s.

4. Cygankov P.A. Mezhdunarodnye otnosheniya: teoriya, konflikty, dvizheniya, organizatsii: Uchebnoe posobie / P.A. Cygankov, G.A. Drobot, M.M. Lebedeva i dr. – Izd. 2-e, perevod. i dop. – M.: Al`fa-M: INFRA-M, 2008. – 320 s.

5. Bilorus O.G. Global`ni strategii Evrosouzu: [Monografija] / O.G. Bilorus, Yu.M. Matseyko, I.I. Viter; za nauk. red. O.G. Bilorusa. – K.: KNEU, 2009. – 528 s.

6. Sidenko V.R. Ukraïna v procesah mizhnarodnoi integratsii / V.R. Sidenko. – H.: Fort, 2003. – 280 s.

7. Balassa B. The theory of economic integration / B. Balassa. – Homewood: R.d. Irwin, 1961. – 304 p.

8. Burakovs`kji I. Teorija mizhnarodnoï torgivli / I. Burakovs`kji. – K.: Osnovy, 1996. – 241 s.

9. Luk`yanenko D.G. Ekonomichna integratsia i global`ni problemy suchasnosti: Navch. posibnyk / D.G. Luk`yanenko. – K.: KNEU, 2005. – 204 s.

10. Rut F.R. Mizhnarodna torgivlya ta investycii / F.R. Rut, A.S. Filipenko / Per. z ang. – K.: Osnovy, 1998. – 743 s.

11. Filipenko A.S. Intagratsijni procesy suchasnosti / [A.S. Filipenko, V.S. Budkin, Yu.L. Grinchenko, M.A. Dudchenko, R.O. Zablots`ka] – K.: Znannya Ukraïny, 2004. – 304 s.

12. Shyshkov Yu.V. «Obshiy rynok»: nadezhdy i deystvitel`nost` / Yu.V. Shyshkov. – M.: Mysl`, 1972. – 252 s.

13. Peter A. Petri. Uroky Shidnoï Aziï / Peter A. Petri // Problemy ekonomichnogo rozvytku. – 1995. – № 1.

14. Borko Yu.A. Evropeyskiy Souz na poroge XXI veka: vybor strategii razvitija / Yu.A. Borko, O.V. Butorina. – M.: Editorial URSS, 2001. – 472 s.

*Маринина С.В., кандидат экономических наук,
учёный секретарь Научно-исследовательского экономического института
Министерства экономического развития и торговли Украины*

СУЩНОСТЬ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ФОРМ МЕЖДУНАРОДНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

***Аннотация.** Проведён анализ научных разработок касательно форм реализации интеграционных процессов. Доказано, что региональные интеграционные процессы стали наиболее влиятельным фактором развития мирохозяйственной динамики и объективным процессом установления устойчивых экономических связей и разделения труда национальных хозяйств, как близких по уровню экономического развития, так и имеющих существенные различия в своём развитии. Определено, что механизм интеграционных процессов имеет свою специфику, определяющую наличие принципиально разных моделей региональной интеграции и направлений интеграционной политики. Выделено, что ключевыми условиями интеграции являются уровень развития страны, её ресурсные и технологические потенциалы, степень зрелости рыночных отношений, масштабы и перспективы экономических взаимосвязей стран, инфраструктурная совместимость. Обоснованы особенности региональной интеграции, которая характеризуется конкретными формами, определяющими глубину интеграции и которые отличаются по своей сути, а также определёнными ограничениями.*

***Ключевые слова:** региональные интеграционные процессы, международная экономическая интеграция, интеграционные объединения, международные экономические отношения, национальные экономики.*